

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmena • Ombudsperson Institution

PISMO PREPORUKE

u vezi
posete Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture
Pritvorskom centru u Dubravi

Za:

- G. Abelard Tahiri, ministar**
Ministarstvo pravde

- G. Qemajl Marmullakaj, generalni sekretar**
Ministarstvo pravde

- G. Uran Ismaili, Ministar**
Ministarstvo zdravstva

- G. Naim Bardiqi, generalni sekretar**
Ministarstvo zdravstva

- G. Milazim Gjocaj, direktor**
Departman zdravstva u zatvorima

- G. Nehat Thaçi, generalni direktor**
Kosovska korektivna služba

- G. Hivzi Sylja, v.d. Direktor**
Korektivni Centar u Dubravi

Priština, dana 16 decembra 2019. godine

Cilj posete

Na osnovu člana 17. Zakona 05/L-019 o Ombudsmanu, Nacionalni mehanizam Ombudsmana za sprečavanje torture (u daljem tekstu: „NMST“) od 28 do 30 oktobra 2019. godine posetio je Korektivni centar u Dubravi (u daljem tekstu: „KCD“). Svrha posete bila je procena napretka nadležnih organa u primeni preporuka NMST koje su dostavljene ovim izveštajem sa preporukama, dana 28. juna 2018. godine.¹

Saradnja sa NMST-om tokom posete

Tokom posete NMST KCD-u, osoblje Korektivne službe i osoblje Departmana zdravstva zatvora pružili su monitoring ekipi punu saradnju. Ekipa bez odlaganja je imala pristup svim prostorijama KCD-a. Ekipi su dostavljene sve informacije potrebne za obavljanje zadatka i omogućile intervjue sa osuđenim i pritvorenim licima, bez prisustva korektivnih službenika ili drugog osoblja

Fizičko zlostavljanje

NMST je tokom posete KCD-u intervjuisao značajan broj zatvorenika i nije primio kredibilne žalbe na fizičko zlostavljanje ili prekomernu upotrebu fizičke sile od strane korektivnih službenika. Tokom posete primećena je interaktivna i prijateljska komunikacija između osoblja zatvora i zatvorenika.

Uslovi smeštaja

NMST je tokom posete primetio da je izvršeno renoviranje određenih paviljona. Uopšte, osim u paviljonu broj 5, i paviljonu bolnice, uslovi smeštaja su u skladu sa Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija (ZIKS) i standardima Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja (CPT) u pogledu veličine ćelije, prirodnog i veštačkog osvetljenja, osim u određenim slučajevima kada životni prostor zatvorenika nije u skladu sa odredbama ZIKS-a i standardima CPT-a. Kao i u drugim korektivnim i pritvorskim centrima, tako i u KCD dugo vremena je nedostajalo snabdevanje novim kvalitetnim madracima koji su uglavnom oštećeni i, u određenim slučajevima, prodire i vlaga. NMST smatra da nadležni organi treba da preduzmu konkretne mere kako bi se eliminisao ovaj nedostatak.

Hrana

Tokom monitoring posete, NMST je primio veliki broj žalbi od zatvorenika na kvalitet i količinu poslužene hrane. S tim u vezi, NMST je 11. novembra 2019. godine, kontaktirao Agenciju za hranu i veterinarstvo i putem zvanične elektronske pošte tražio poslednji izveštaj ove agencije o inspekciji u Korektivnom centru u Dubravi. Iako je ova agencija potvrdila da je vršila inspekciju kuhinji u KCD, uprkos obavezi da saraduje sa Institucijom Ombudsmana, što je predviđeno Ustavom Republike Kosovo i Zakonom o Ombudsmanu, ova institucija nije odgovorila na podneti zahtev.

Zdravstvena zaštita

Tokom posete, NMST nije primio kredibilne žalbe u pogledu kršenja prava zatvorenika na zdravstvenu zaštitu koju pruža bolnica zatvora u KCD-u. Zdravstvene usluge koje se ne mogu pružiti u KCD-u, pružaju se u drugim javnim zdravstvenim ustanovama.

¹ Izveštaj sa preporukama o poseti Korektivnom centru u Dubravi, objavljen 28 juna 2019. godine. Više o tome na adresi: <https://www.oik-rks.org/2019/07/04/raport-me-rekomandime-i-mkpt-se-lidhur-me-viziten-ne-gendren-korrektuese-ne-dubrave/>

Režim

NMST je primetio da je primenjena preporuka NMST-a za stavljanje u funkciji sportske hale koja je nadležnim organima poslata putem izveštaja preporuka od 28. juna 2019. godine. NMST je tokom posete primetio da je sportska hala sada u funkciji pruža brojne sportske aktivnosti zatvorenicima. Sportske aktivnosti, zatvorenici, takođe mogu da obave i u igralištu na otvorenom prostoru u dvorištima.

Tokom svoje poslednje posete, NMST je obavešten od direkcije da je oko 344 zatvorenika bilo angažovano na plaćenom poslu. Direkcija je započela angažovanje zatvorenika na renoviranje paviljona i drugim poslovima. Takođe, u okviru KCD-a funkcionišu tri radionice, koje su zapravo centri za stručno osposobljavanje, gde se organizuju obuke za zavarivanje, izgradnju, montažu, drvenariju, tehničko održavanje, vodo instalaciju i električnu instalacija. Na ovim radionicama kursevi se organizuju u trajanju od tri meseca.

Na osnovu pomoći NVO HELP, 10 zatvorenicima je pružena stručna obuka za zavarivanje. U okviru Korektivnog centra u Dubravi postoji srednja škola u kojoj pohađaju nastavu 44 osuđena lica. NMST je konstatovao da su uloženi napor da se operacionalizuje ekonomska jedinica, koja je predviđena Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija, ali da se očekuje usvajanje administrativnog uputstva koje bi preciziralo rad ove ekonomske jedinice.

Režim za zatvorenike uglavnom je loš. Njihovo angažovanje radom ili bilo kojom aktivnošću u većini slučajeva zavisi od odobrenja nadležnog suda. U većini slučajeva nemaju drugu na raspolaganju nešto drugo, osim da dva puta dnevno izlaze na svež vazduh i gledaju televiziju u svojim ćelijama.

Kontakti sa spoljnim svetom

Kontakt sa spoljnim svetom ostaje na zadovoljavajućem nivou. Na raspolaganju osuđenih i pritvorenih lica su porodične posete i telefonski pozivi, kao i vikendi za osuđena lica koji ispunjavaju kriterijume.

Preporuke NMST dostavljene izveštajem koji je objavljen dana 28 juna 2018. godine

1. Da se usvaja sekundarno zakonodavstvo o borbi protiv korupcije, kao što je predviđeno Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija.

Nadležni organi nisu postigli nikakav napredak u sprovođenju ove preporuke NMST, iako je usvajanje sekundarnog zakonodavstva predviđeno u ZIKS-om.

2. Da se u paviljonu 8 izvrše potrebna renoviranja.

Tokom sledeće posete, NMST je primetio da je ova preporuka sprovedena od strane nadležnih vlasti. Paviljon je potpuno renoviran i ogromnu većinu poslova su obavili zatvorenici.

3. Opremiti kuhinju odgovarajućom opremom prema konkretnoj proceni

Nije bilo napretka u sprovođenju ove preporuke. Štaviše, NMST je tokom posete primetio je da kuhinjsko osoblje nema radne uniforme. Kao zamenu za radne uniforme oni su koristili plastične kese.

4. Da se preduzmu konkretni koraci kako bi se zaustavila praksa korišćenja improvizovane električne opreme.

Na osnovu sastanka s direktorom i razgovora sa zatvorenicima, s obzirom da centar ima tople vode, zatvorenici nemaju razloga da koriste takvu opremu. Direkcija je vršila niz pretresa i zaplenila takvu opremu. To je takođe potvrđeno tokom intervjua sa zatvorenicima.

5. Da zatvorenici budu snabdeveni ormarima za držanje svojih stvari.

NMST je primetio da su u renoviranim odeljenjima postavljeni ormarići za držanje stvari koje su bile zakaćene po zidovima ćelije, dok je u ostalim paviljona ostaje uglavnom isto stanje kao stajnje koje je konstatovano u prethodnoj poseti.

6. Da se stavlja u funkciji sportske dvorane.

NMST je primetio da je primenjena preporuka NMST-a za stavljanje u funkciji sportske dvorane, koja je nadležnim organima poslata putem izveštaja preporuka od 28. juna 2019. godine. NMST je tokom posete primetio da je sportska hala sada u funkciji pruža brojne sportske aktivnosti zatvorenicima. Sportske aktivnosti, zatvorenici, takođe mogu da obave i u igralištu na otvorenom prostoru u dvorištima.

7. Da se stavlja u funkciji ekonomska jedinica

NMST je konstatovao da su uloženi naponi da se operacionalizuje ekonomska jedinica, koja je predviđena Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija, ali da se očekuje usvajanje administrativnog uputstva koje bi preciziralo rad ove ekonomske jedinice.

8. Da se bolnici zatvora nađe odgovarajuća rešenje kako bi se obezbedio odgovarajući pristup pacijentima sa ograničenim sposobnostima na drugom spratu bolnice

U vezi sa preporukom NMST-a da se nađe odgovarajuće rešenje za pružanje pristupa pacijentima sa invaliditetom na drugom spratu bolnice, direkcija je obavestila NMST da će takvi pacijenti biti odvedeni u paviljonu br. 7 gde postoje adekvatni uslovi u skladu sa njihovim stanjem. Ovu stanje je konstatovano od strane NMST tokom posete ovom paviljonu.

9. Da se angažuje potrebno korektivno osoblje u skladu sa procenom potreba.

Tokom ovog perioda nije bilo angažovanje dodatnog korektivnog osoblja. NMST smatra da preporuka za angažovanje potrebnog korektivnog osoblja još nije sprovedena od strane nadležnih organa.

10. Da se postave bezbednosne kamere tamo gde ih nema.

Tokom monitoring posete Korektivnom centru Dubrava, NMST je primetio da su u kontrolnoj sobi postavljene neke rotacione sigurnosne kamere koje snimaju HD slike, dok je ugovorna kompanija popravila one koje nisu radile i dodala sigurnosne kamere gde su nedostajale.

11. Da se poveća broj socijalnih radnika na osnovu broja zatvorenika u KCD-u.

Tokom ove posete, u korektivnom centru u Dubravi, NMST je takođe primio zabrinutosti direkcije i socijalnih radnika, na osnovu velikog broja zatvorenika. Izveštajem sa preporukama o poseti ovom centru, NMST je preporučio nadležnim vlastima da povećaju broj socijalnih radnika na osnovu broja zatvorenika u KCD-u. Tokom poslednje monitoring posete KCD-u, NMST je obavešten da je bilo pokušaja regrutovanja dodatnih socijalnih službenika, ali da procedure regrutovanja nisu uspele.

12. Da adresiraju potrebe korektivnih službenika koje se odnose na uslove rada i zabrinutosti u vezi sa njihovim statusom u vezi sa Zakonom o platama

Čak i tokom ove posete, NMST je primio žalbe od korektivnih službenika u vezi sa njihovim statusom na osnovu Zakona o platama. Direkcija je obavestila NMST da nema konkretne informacije koju bi mogla deliti sa korektivnim osobljem što se tiče navedenog zakona. Tokom posete NMST je stekao utisak da se zabrinutost korektivnog osoblja zasniva više na nedostatku konkretnih informacija o koeficijentima i kategorizaciji prema dotičnom zakonu. NMST je primio takvih zabrinutosti i od drugih korektivnih i pritvorskih centara.

Ombudsman je u skladu sa svojim ustavnim i zakonskim ovlašćenjima 5. decembra 2019.godine, prosledio Ustavnom sudu Zakon br. 06/L-111 o platama u javnom sektoru za ocenjivanje usklađenosti istog sa Ustavom

Ombudsman je takođe tražio izricanje privremene mere za sprovođenje Zakona o platama u javnom sektoru do pravomoćne presude Ustavnog suda, smatrajući da je nametanje privremene mere neophodno da bi se zaštitili javni interesi i izbegla nenadoknadviva šteta koja može biti prouzrokovano primenom ovog zakona.

NMST je i tokom ove posete primio je žalbe od strane korektivnih službenika zbog ne sprovođenja odredbe Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, koja predviđa izračunavanje beneficiranog radnog staža.

NMST je primetio da član 221. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija izričito kaže: *"Popravnim službenicima, zbog rizika, značaja i posebnih uslova rada, na svakih dvanaest (12) meseci rada računa se šesnaest (16) meseci staža osiguranja, dok se u obračunu zarada obezbeđuje određen dodatak na zaradu."*

13. Da se uklone iz upotrebe *peper spray* sa isteklim rokom.

Tokom perioda o kome se izveštava NMST je primetio da korektivni službenici kao deo njihove opreme imaju *peper spray* sa isteklim rokom.

Izveštajima sa preporukama, NMST je nadležnim organima preporučio uklanjanje *peper spray-a*, kojima je istekao rok trajanja, zato što može da ima vrlo štetan uticaj ako se koristi u zatvorenim prostorijama, kao što su zatvori. Prilikom raznih poseta NMST je obavešten od nadležnih službenika da su se korektivni službenici opremali novim *peper spray-om*.

Ipak, NMST kao što je preporučeno i drugim izveštajima sa preporukama, ponovo naglašava da *peper spray*, ne bi trebalo da bude standardna oprema za sve korektivne službenike.

Na osnovu nalaza i zaključaka postignutih tokom posete u skladu sa članom 135, stav 3. Ustava Republike Kosovo i članom 16, stav 4. Zakona 05/L-019 o Ombudsmanu, Ombudsman preporučuje

Ministarstvu pravde:

- **NMST ponavlja preporuku za usvajanje sekundarnog zakonodavstva o borbi protiv korupcije, kao što je predviđeno Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija.**
- **NMST ponavlja preporuku da se kuhinja opremi odgovarajućom opremom prema konkretnoj proceni.**
- **Da se osoblje koje radi u kuhinji opremi radnim uniformama.**
- **NMST ponavlja preporuku da zatvorenici budu snabdeveni ormarima za držanje svojih stvari.**
- **Da se poveća angažovanje van ćelija zatvorenika, u okviru mogućnosti KCD, i u skladu sa važećim zakonodavstvom na snazi.**
- **NMST ponavlja preporuku za funkcionalizaciju ekonomske jedinice.**
- **NMST ponavlja preporuku da se angažuje potrebno korektivno osoblje u skladu sa procenom potreba.**
- **NMST ponavlja preporuku da se poveća broj socijalnih radnika na osnovu broja zatvorenika u KCD-u.**
- **Da se vrše neophodna renoviranja u paviljonu br. 5 i paviljonu bolnice u KCD.**

U skladu sa članom 132, stav 3. Ustava Republike Kosovo (*“Bilo koji drugi organ ili institucija, koja sprovodi legitimnu vlast u Republici Kosovo je dužna da odgovori na zahteve Ombudsmana i da mu/joj predstavi sva dokumenta i informacije koje su od njega zatražena u saglasnosti sa zakonom”*) i članom 28 Zakona br. 05/L-019 o Narodnom Advokatu (*“Autoriteti, kojima je Narodni Advokat uputio preporuke, zahtev ili predlog za preduzimanje konkretnih mera, uključujući i disciplinske mere, treba da odgovore u roku od trideset (30) dana. Odgovor treba da sadrži razloge u pisanoj formi o preduzetim radnjama u vezi navedenog pitanja”*), molimo Vas da nas obavestite o preduzetim radnjama u vezi sa navedenim pitanjima.

S poštovanjem,

Hilmi Jashari

Ombudsman